

Szász Anna

Prostitúcióról – sztereotípiák nélkül

A Friedrich Ebert Alapítvány budapesti irodája és az Egyenlő Esélyek Titkársága az 1997–1998-as évadban is megrendezi az immár hagyományos Nők a társadalomban: esélyegyenlőség című vitafórumát. Az idei őszi első összejövetelét szeptember 17-én A prostitúció Magyarországon: az új törvény elé címmel rendezték meg. Dalos Rimma, az alapítvány munkatársa bevezetésként a *tárgy* kettős aktualitására utalt. Egyrészt e súlyos kérdéssel a közelmúltban foglalkozott a kormány, másrészt ezekben a szeptemberi napokban hazánkban tanácskozott a FEDIP (Európai Szövetség a Prostitúció Leküzdéséért) végrehajtó bizottsága, hogy előkészítse a november 29-ei budapesti konferenciát. Ez az első alkalom, hogy a szervezet képviselői Kelet-Közép-Európában tanácskoznak.

Ines Fontenher a szövetség elnöke, a fórum vendége Portugáliából érkezett, ő tartotta a bevezető előadást. A vitát Kiss Róbert, a Munkaügyi Minisztérium Egyenlő Esélyek Titkárságának osztályvezetője vezette. Felkért hozzászólók voltak: dr. Fehér Lenke jogász, az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének főmunkatársa, valamint Betlen Anna szociológus, az Egyenlő Esélyek Titkárságának munkatársa. Kiss Róbert vitaindítójában arra szólította fel a jelenlévőket, hogy szakadjanak el a prostitúcióval kapcsolatos olyan sztereotípiáktól, mint például a *legősibb mesterség* elnevezés, a múlt századi *romantikus szemlélet*, vagy a mai, tárgyilagosnak látszó felfogás, miszerint a prostitúció *szabad emberek szabad vállalkozása*. De a nyárspolgári *erkölcsi felháborodás* is elkerülendő. A jelenséget tágabb összefüggésben célszerű vizsgálni. Egyebek között: mi tartja életben? Kik a prostituáltak kliensei?

Ines Fontenher latinus hévvel, rendkívül meggyőzően cáfolta az, úgy látszik, széles körben elterjedt sztereotípiákat. Vannak, akik védelmezik az intézményt. Fotók jelennek meg bordélyházakról, amelyekben szemlátomást boldogok a nők. Azt is állítják, hogy van választási lehetőség, a nők szabadon döntenek arról, hogy a prostitúciót választják-e vagy sem. Könnyű kijelenteni, hogy a nőnek joga van a testéhez. Szabad választásról azonban szó sincs. A prostituáltak a legszegényebb rétegekből választódnak ki, gyakran már a gyerek-, illetve ifjúkorukban. Kényszerítik őket, kihasználják, szemé-

lyükben függnek a futatóktól. A prostitúció mint üzletág hihetetlen hasznot hoz azoknak, akik működtetik. Egyre szorosabb a kapcsolat a lánykereskedelem és a kábítószer-kereskedelem között.

Arra kérdésre, hogy kik a prostituáltak kliensei, Ines Fontenher azt válaszolta, hogy köztük a társadalom minden rétege képviselve van. Végül hangsúlyozta: az államok aláírták a prostitúció és emberkereskedelem elleni egyezményt, elkötelezték magukat a prostitúció, a kihasználtság ellen, de az elvi deklaráción túl, a valóságban mindeddig nagyon kevés lépést tettek. Előadását azzal fejezte be, hogy lelkiismereti kérdés a prostitúcióra nemet mondani. A szövetségnek azok hangját kell közvetítenie, akik ellenzik az Európában kialakult helyzetet.

Dr. Fehér Lenke, aki éppen egy hasonló tárgyú, a közép-európai rendőrakadémián a vitafórummal egy időben zajló konferencián vett részt, a hazai és az európai prostitúcióval kapcsolatos tényekről számolt be. Ezen túlmenően a Kiút Egyesület elnökeként egy olyan szervezetről beszélt, amely a prostituáltakért, velük együttműködve dolgozik és célja, hogy kitörjenek a bűvös körből, hogy más életet tudjanak élni.

Ami az előbbi témát illeti, a prostitúció ma már nemcsak női, hanem emberi jogi probléma. A prostitúcióban nem speciálisan női, hanem emberi jogok sérülnek, tekintve, hogy a jelenben mindkét nembeli, gyermek- és ifjúkorú prostituáltakról kell beszélnünk. A világban kiterjedt és rendkívül jól szervezett emberkereskedelem folyik, szoros a kapcsolat a prostitúció, valamint a drog- és fegyverkereskedelem között.

A prostitúció hazai méreteiről nincsenek adataink. Magyarország ugyanis aláírta a New York-i Egyezményt (lásd keretes anyagunkat – *a szerk.*), amely kötelezi a feleket, hogy minden olyan törvényt, szabályzatot stb. helyezzenek törvényen kívül, „amely szerint a prostitúcióval foglalkozó, vagy azzal gyanúsított személyek különleges nyilvántartásba tartoznak magukat vétetni...” Ausztriában, ahol viszont regisztrálják őket, 6000 prostituáltat tartanak nyilván.

Egyébként Magyarországon annyiban speciális a helyzet, hogy bár csatlakoztunk a fent említett egyezményhez, 1993-ig a prostitúció bűncselekménynek minősült, azóta csak szabálysértés. Ténylegesen azonban nem sok ilyen eljárást folytattak le.

A két éve működő Kiút Egyesület, amelynek kezdeményezője Szilvia nővér (Teréz anya leányainak egyike), megkísérelte áttörni a burkot, amely a prostituáltakat körülveszi. Több esettanulmányt készítettek. Az ezekből kialakult kép azt mutatja, hogy nem alkotnak egységes csoportot, különbözőek az érdekeik is, aszerint, hogy elegáns környezetben dolgoznak-e, például masszázsszalonokban, vagy az utcán.

Legtöbbjükre érvényes viszont, hogy pályafutásuk érzelmi kapcsolattal kezdődik. Megkörményezi őket a már ebbe a körbe tartozó fiú. (Fehér Lenke ugyan nem említette, úgy gondolom azonban, hogy sejtjük, sőt talán tudjuk, kik azok és milyen okból, akik érzelmi deficitben szenvednek, akiket nagyon könnyű egy kis gyöngédséggel bármire rávenni.) Sokszor egy egész családot tart el egy-egy lány...

Csábítóak a hirdetések, amelyekben szó sincs prostitúcióról, modellt vagy

táncosnőt keresnek és hatalmas összegeket helyeznek kilátásba, itthon és külföldön. A külhoni munka természetesen vonzóbb. A magyar lányok főként Hollandiába mennek, Németországba, Belgiumba. Külföldön nyelvtudás, hozzátartozók, barátok, helyi ismeretek nélkül különösen kiszolgáltatottak. A keresetük kétharmadát elszedik a futtatók. Nem ritka, hogy a lakás, ellátás fejében követelt térítés miatt adósrabszolgaság jön létre. Belgiumban, amely ma a kelet-európai lányok számára a legvonzóbb cél, prostitúcióellenes parlamenti bizottság alakult, így próbálnak a külföldieken segíteni. Fehér Lenke hangsúlyozta: a prostitúcióról beszélni kell! Az iskolai korosztályok körében felvilágosító tevékenységet kell végezni, szóban és írásban. Meg kell előzni a tragikus eseteket. Fel kell vértetni a fiatalokat, hogy képesek legyenek felelősen dönteni.

A Kiút Egyesülettel kapcsolatban megemlítette, hogy ebben tanácsadó és segítségnyújtó szolgálatokat végeznek. Az a tapasztalatuk, hogy az utcán dolgozó lányok vágnak arra, hogy beszélgessenek velük. Azoknak pedig, akik fel akarnak hagyni a jelenlegi foglalkozásukkal, civil szakmára való átképzéssel segítenek.

A következőkben Betlen Anna arra a kérdésre válaszolt, hogy vajon mit tud az állam a prostitúcióról mondani? Pontosabban, részben megelőlegezte a választ. A későbbi vita folyamán ugyanis többekben fölmerült, hogy az *államnak kötelessége* a prostitúciót a törvény eszközével visszaszorítani. A törvénykezés azonban egy jogállamban rendkívül nehéz, bonyolult probléma. Magyarországot kötik a New York-i Egyezményből származó kötelességek, illetve tilalmak, az egyezményt aláírók köréből azonban nem szabad kilépni. A törvényektől egyébként sem lehet gyors eredményt várni. Az állam feladata többrétű. Meg kell ismerni a jelenséget. Kik a prostituáltak? Melyek a prostitúció előzményei? Kik a kliensek? Milyen igények éltetik? Terjeszteni kell egy egészségesebb felfogást. Sokkal nagyobb súlyt kell helyezni a megelőzésre a gyermekvédelemben, a szexuális felvilágosításra az iskolákban.

Az Egyenlő Esélyek Titkárságának irányításával létrejött egy 15 tagú munkacsoport, kialakították a fentieket tartalmazó közös álláspontjukat, és csatolták a készülő törvénytervezethez.

Ami tulajdonképpen a vitát illeti, a hozzászólók közül néhányan kifejezetten provokatív szándékokat árultak el, néhányan a jelen teljes meg nem értéséről tettek tanúságot, amikor az állam szigorát kérték számon. Elhangzott viszont két érdekes és lényegbevágó hozzászólás. Horváth Albert, a Magyar Cigányok Antifasiszta Egyesületének elnöke arról beszélt, hogy a prostituáltak között sok a roma származású, hogy a vizsgálataik szerint a prostitúció mögött elsősorban szociális problémák állnak, és hogy prostitúció ugyan korábban is volt, a jelenlegi mértékéért azonban a munkanélküliség a felelős.

A másik fontos megállapítás dr. S. Nemes Ilona filozófustól származik, aki a „Mi élteti a prostitúciót?” kérdésre a választ ekként fogalmazta meg: az, ami benne a káros. Az emberi kapcsolatok leegyszerűsítése.

Befejezésül egy szubjektív megjegyzés: számomra a vitafórum azt bizonyította, hogy a hazai prostitúció jórészt ismeretlen. Hiányoznak a tények,

adatok. Nem folytak szociológiai kutatások, illetve, ha itt-ott mégis, azok nem nyertek publicitást.

A feltett kérdésekre a vitafórum ugyan nem válaszolt, de legalábbis exponálta azokat. Továbbá némi ízelítőt adott a rendkívül differenciált hazai közgondolkodásról, amely a „bűnös az áldozat” felfogástól a mindenható államról ma is elevenen élő képzetekig terjed.

Úgy gondolom – és remélem, ezzel a folyóirat főszerkesztője is egyetért –, hogy a prostitúció bonyolult jelensége e rövid ismertetőnél mélyebb és alaposabb elemzést érdemel.

Kivonat az ENSZ Közgyűlés 1949. december 2-án kelt 317/IV. számú határozatából

A New York-i Egyezményként ismert okirat eredeti címe: *„Egyezmény az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomásáról.”*

A Bevezetés első bekezdése így szól: „Figyelembe véve, hogy a prostitúció és az azt kísérő rossz, a prostitúció céljait szolgáló emberkereskedés az emberi személy méltóságával és értékével összeegyeztethetetlen és veszélyezteti az egyén, a család és a társadalom jólétét...” A további bekezdések felsorolják a vonatkozó nemzetközi szerződéseket, melyek következtében „szerződő felek az alábbiakban egyeztek meg: ...”

Az Egyezmény 28 cikkben határozza meg a részes felek – az egyezményt aláíró államok – kötelelességeit. Egyebek közt, hogy „mindazokat megbüntetik, akik más személy kéjelgésének kielégítésére: 1) prostitúció céljára megkerítene, rábírnak vagy elcsábítanak más személyt, akár annak beleegyezésével is;

2) más személy prostitúcióját kizsákmányolják, akár annak beleegyezésével is.” Részletesebben szabályozza az Egyezmény a prostitúciós bűncselekményekre vonatkozóan az államok közti kapcsolatokat (ítélkezés, kiadatás stb.), a ki-, illetve bevándorlóknak nyújtandó védelmet, különösen ha nőkről és gyerekekről van szó. Ugyancsak szabályozza az államok kötelelességeit: „...részes felek egyetértenek abban, hogy szociális, gazdasági, nevelési, egészségügyi szerveiken keresztül a prostitúció megelőzésére, valamint áldozatainak újrannevelésére és a normális életviszonyokba való beillesztésére alkalmas intézkedéseket tesznek”. A 6. cikket, amely a prostituáltak nyilvántartását tiltja, főntebb idéztük. Az Egyezmény azonban nem ítéli tehetetlenségre az államot. Például a 20. cikk szerint „A jelen Egyezményben részes felek kötelezik magukat, hogy – ha még nem tették volna meg – megteszik a munkaközvetítő irodák felügyeletére vonatkozó szükséges intézkedéseket, ...hogy elejét vegyék, miszerint a munkát keresők, különösen a nők és a gyermekek a prostitúció veszélyének legyenek kitéve.”

Az Egyezmény hatálybalépésének időpontja: 1951. július 25.

„SAVE OUR FUTURE AND TALENT”
SEGÍTSD, ÓVD FOGYATÉKOS TÁRSADAT

SOFT Tulip Foundation
Stichting ter Bevordering van de Geneeskundige
Zorg en Dienstverlening aan Gehandicapten
in Oost Centraal Europa

President: Prof. J. Katus, PhD

Oude Tempelaan 1
PB 3769 ZJ Soesterberg
Tel.: +31 346-352244
Fax: +31 346-351964

SOFT Alapítvány
a Gyermekrehabilitációért

A kuratórium elnöke: Dr. Vekerdy Zsuzsanna

4027 Debrecen
Ibolya u. 24.
Tel.: (52) 416-354, 432-180
Fax: (52) 416-354, 450-056
E-mail: softalap@mail.matav.hu

A Múlt és Jövő 97/3. szám tartalmából

Németek, zsidók, magyarok

- Vajda Mihály: *Szimbiózis és gyűlölet*
Heinrich Böll: *A drovei zsidók*
Jakov Katz: *Német zsidó felvilágosodás*
Leon Botstein: *Az antiszemitizmus kibontakozása*
(Karl Marx és Richard Wagner)
Bacsó Béla: *Szó és álom* (Paul Celanról)
Heller Ágnes: *Auschwitz a Gnózis árnyékában*
Susan Sontag: *A fasizmus bűvöletében*
Vilém Flusser levelei David Flusserhez
Randolph L. Braham: *A holocaust a náci csatlós államokban*
S. Nagy Katalin: „Az elfajzott művészet”-ről
Stromf Klára: *1700 magyar zsidó kényszermunkásnő*
építette a frankfurti repülőtér

Johann Peter Hebel és Tadeusz Borowski prózái
Nelly Sachs, Paul Celan, Kántor Zsolt,
Mezei András, Uri Asaf és Szaid versei

A Múlt és Jövő 1997-ben megjelent könyvei:

Komlós Aladár:

A magyar zsidó szellem története a reformkortól a holocaustig *(elfogyott)*

Scheiber Sándor szerkesztésében: A feliratoktól a felvilágosodásig

(irodalmi szöveggyűjtemény) 1850 Ft

Heller Ágnes: Az idegen

(esszék) 1300 Ft

Bacskai Sándor: Egy lépés Jeruzsálem felé

(szociográfia) 1100 Ft

Patai József: A Középső Kapu 900 Ft

Schön Dezső: Istenkeresők a Kárpátok alatt

(A magyar haszidizmus regénye) 1600 Ft

Sólem Áléhem: Vándorcsillagok második kiadás 1900 Ft

Előkészületben:

Hahn István: Próféta forradalma

Bacher Vilmos: Szentírás és zsidó tudomány

Heller Ágnes: Reneszánsz ember *(második, átdolgozott kiadás)*

Megrendelhető: 1525 Bp. 114. Pf: 10/55

Előfizethető: az ING Bank 11001005-02444004 számú számlaszámán

E számunk szerzői

Béres Csaba – szociológus
KLTE

Freeman, B. Richard – szociológus
San Francisco University

Katus József – szociológus
Hollandia

Mojzesné Székely Katalin – szociológus
KLTE

Szász Anna – újságíró
szellemi szabadfoglalkozású

Taylor-Gooby, P. – szociológus

Tausz Katalin – szociológus
ELTE

Vekerdy Zsuzsanna – orvos
SOFT Alapítvány, Debrecen
